

KANCELARIA SENATU

BIURO KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

BKS/DPK/134/32160/16 WW

Warszawa, dnia 28 kwietnia 2016 r.

29-15/16

Nr:32160	Data wpływu 8 lutego 2016 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 25 kwietnia 2016 r.

EMERYTURY

TEMAT

**POBIERANIE DWÓCH ŚWIADCZEŃ EMERYTALNYCH
– EMERYTURY ROLNICZEJ I PRACOWNICZEJ**

WNOSZĄCY PETYCJĘ: petycja indywidualna.

S. Sz. - osoba fizyczna.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę dotyczącą wprowadzenia podstawy do pobierania dwóch świadczeń emerytalnych w zbiegu prawa do emerytury rolniczej i pracowniczej.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJĘ:

Przedmiotem petycji jest wniosek dotyczący nowelizacji ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Postulowane zmiany mają na celu przyznanie prawa do pobierania przez jedną osobę dwóch świadczeń emerytalnych w zbiegu z odrębnymi systemami - ubezpieczenia społecznego rolników i powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych.

Autor petycji wyjaśnia, że nabył prawo do dwóch świadczeń - emerytury rolniczej oraz emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Podaje, że nigdy nie był dwuzawodowcem, tzn. okresy pracy na roli nie pokrywały się z latami pracy w zakładach, łącznie przepracował 45 lat, odprowadzając składki do KRUS i ZUS. Pomimo tego nie jest osobą uprawnioną do obu świadczeń, gdyż ze względu na pobierane świadczenie rolnicze, emeryturę z systemu powszechnego ma zawieszoną.

Autor petycji stwierdza, że do 2008 r. tj. do czasu nowelizacji ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników emerytowani rolnicy traktowani byli w sposób jednakowy. Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych podzieliła emerytów na lepszych i gorszych ze względu na wiek. Rolnicy urodzeni przed 1 stycznia 1949 r. mogą pobierać jedno świadczenie pomimo, że wypracowali i otrzymali dwie emerytury. Urodzeni po 1 stycznia 1949 r. mają prawo do dwóch świadczeń bez względu na lata przepracowane poza rolnictwem.

W opinii autora petycji przepisy dotyczące świadczeń w zbiegu są dyskryminujące i niesprawiedliwe, dlatego wnosi o zmianę unormowań prawnych w tym zakresie.

STAN PRAWNY:

Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) w art. 67 ust. 1 stanowi, że obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego. Zakres i formy tego zabezpieczenia określa ustawa.

Ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2016, poz. 277 j.t.) reguluje sprawy ubezpieczenia społecznego rolników oraz pracujących z nimi domowników. W ubezpieczeniu wyodrębnia się:

- ubezpieczenie emerytalno-rentowe,
- ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie.

Ubezpieczenie realizuje Kasa Rolniczego Ubezpieczenia (dalej: KRUS). Ubezpieczeniu podlega się z mocy ustawy albo na wniosek.

Składki na ubezpieczenie za każdego ubezpieczonego opłaca rolnik. Jeżeli działalność rolnicza jest prowadzona na rachunek kilku osób, obowiązek opłacenia składki ciąży na nich solidarnie. Obowiązek uiszczania składki powstaje od dnia, w którym powstało ubezpieczenie, do czasu jego ustania. Obowiązkowe ubezpieczenie emerytalno-rentowe rolnika i domownika wiąże się z posiadaniem gospodarstwa rolnego o powierzchni powyżej 1 ha przeliczeniowego lub działu specjalnego np. uprawa roślin ozdobnych.

Prawo do emerytury rolniczej przysługuje ubezpieczonemu, który osiągnął stosowny wiek: 60 lat kobiety urodzone do 31 grudnia 1952 r., 65 lat mężczyźni urodzeni do 31 grudnia 1947 r., pozostałym osobom wiek się wydłuża – vide: dalsza część Stanu Prawnego petycji (str. 5 i 6) oraz podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez co najmniej 25 lat z uwzględnieniem okresów ubezpieczenia rolniczego i powszechnego.

Ustawa przewiduje także możliwość przyznania emerytury rolniczej przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego rolnikowi, który spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął stosowny wiek (55 lat kobieta, 60 lat mężczyzna), podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez co najmniej 30 lat oraz zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej. Emerytura tzw. wcześniejsza może być przyznana rolnikom, którzy wymienione warunki, spełnią do 31 grudnia 2017 r.

Do ubezpieczenia emerytalno-rentowego rolniczego zalicza się różne okresy: podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników indywidualnych i członków ich rodzin w latach 1983-1990; prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w gospodarstwie rolnym, po ukończeniu 16. roku życia przed 1 stycznia 1983 r.; od których zależy prawo do emerytury z ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Okresów wskazanych wyżej nie zalicza się do ubezpieczenia rolniczego, jeżeli zostały zaliczone do stażu ubezpieczenia przy ubieganiu się o emeryturę lub rentę z innych przepisów.

Osobom urodzonym po 31 grudnia 1948 r. przy ustalaniu prawa do emerytury rolniczej nie uwzględnia się innych okresów ubezpieczenia niż rolnicze (zmiana wprowadzona ustawą z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych - Dz. U. z 2014 r. poz. 1097 j.t.).

Kwestie zbiegu emerytur rolniczych i pracowniczych reguluje art. 33 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. I tak: art. 33 ust. 1 dotyczy sytuacji, w której rolnik ma jednocześnie prawo do emerytury rolniczej i do renty rolniczej. Wówczas przysługuje świadczenie wyższe, lub wybrane poprzez uprawnionego.

Art. 33 ust. 2 reguluje kwestię zbiegu prawa do świadczeń z różnych systemów ubezpieczeniowych. Uprawnionemu urodzonemu przed 1 stycznia 1949 r. wypłaca się jedno, wybrane przez niego świadczenie. Zasada ta nie dotyczy rolników urodzonych po 31 grudnia 1948 r., którzy posiadają prawo do emerytury powszechnej z ustawy o emeryturach i rentach z FUS i emerytury rolniczej (art. 33 ust. 2 a).

Przepisy art. 33 ust. 4 określają prawo do pobierania świadczeń w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury rolniczej z prawem do innych świadczeń, takich jak: renty inwalidy wojennego i wojskowego; renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej pobytem w miejscach określonych w ustawie kombatanckiej; renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową; z instytucji zagranicznej.

Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 748 ze zm. - dalej: FUS) określa warunki nabywania prawa do świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń emerytalnego i rentowych, zasady ustalania ich wysokości oraz zasady i tryb przyznawania oraz wypłaty świadczeń.

Przy ustalaniu prawa do emerytury i obliczaniu jej wysokości uwzględnia się okresy składkowe i nieskładkowe. W sytuacji, gdy okresy ubezpieczenia są krótsze od stażu ubezpieczenia wymaganego do przyznania emerytury uwzględnia się tak jak okresy składkowe: okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono składki przewidziane w odrębnych przepisach; przypadające przed 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia; przypadające przed 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia. Okresy te mogą być uwzględniane, ale tylko w zakresie niezbędnym do uzupełniania stażu ubezpieczenia.

Okresów wymienionych wyżej nie uwzględnia się, jeżeli zostały wcześniej zaliczone do stażu ubezpieczenia, od którego zależy prawo do emerytury z ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Ubezpieczeni podzieleni są na trzy grupy wiekowe. Przynależność do określonej grupy skutkuje tym, że różne są zarówno warunki, na których można nabyć prawo do emerytury, jak i zasady ustalania jej wysokości:

1) urodzeni przed 1 stycznia 1949 r. nabywają prawo do emerytury i obliczenie jej wysokości na dotychczasowych zasadach. Wysokość emerytury uzależniona jest od uwzględnionego okresu składkowego i nieskładkowego, wysokości podstawy wymiaru emerytury oraz kwoty bazowej, obowiązującej w dacie powstania prawa do świadczenia.

2) urodzeni po 31 grudnia 1948 r. uzyskują prawo do świadczenia emerytalnego na nowych zasadach. Emerytura stanowi równowartość kwoty, będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia emerytury przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi, w jakim ubezpieczony przechodzi na emeryturę. Podstawę obliczenia emerytury stanowi kwota zwaloryzowanych składek na ubezpieczenie emerytalne zewidencjonowanych na indywidualnym koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje jej wypłata oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego.

3) urodzeni po 31 grudnia 1948 r., a przed 1 stycznia 1969 r. mają prawo do emerytury, o ile spełnili łącznie warunki: nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, do budżetu państwa; do 31 grudnia 2008 r. spełnią warunki wieku i stażu ubezpieczenia do uzyskania emerytury.

O przystąpieniu do otwartego funduszu emerytalnego ubezpieczeni decydowali do 31 grudnia 1999 r. i uzyskiwali prawo do korzystania z niektórych świadczeń: wcześniejszej emerytury, emerytury w obniżonym wieku, emerytury w obniżonym wieku dla ubezpieczonych twórców i artystów.

Ustawa przewiduje możliwość zwiększenia emerytury pracowniczej za okres pracy w gospodarstwie rolnym oraz za okres opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Zwiększenie emerytury pracowniczej za okres opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników nie będzie jednak przysługiwać w przypadku, gdy dana osoba ma już ustalone prawo do emerytury lub renty z ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Rozdział 3 (art. 95 – 99) reguluje zbieg prawa do świadczeń. Na mocy art. 95 ust. 1 w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego.

Art. 96 ust. 2 stanowi, że kwestie zbiegu prawa do pobierania świadczeń u jednej osoby tj. prawa do emerytury lub renty z prawem do emerytury lub renty z ubezpieczenia społecznego rolników regulują przepisy odrębne tj. ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Od 1 stycznia 2013 r. weszły w życie przepisy **ustawy z dnia 11 maja 2012 r.**

o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 r. poz. 637), wprowadzając stopniowe podwyższanie wieku emerytalnego dla kobiet i mężczyzn do jednakowego poziomu 67 lat. Regulacje odnoszą się do prawa do świadczeń rolniczych i pracowniczych.

Obowiązek ubezpieczenia społecznego pracowników reguluje **ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych** (Dz. U. z 2015 r., poz. 121 ze zm.). Obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne - pracownicy bez względu na rodzaj umowy i wymiar czasu pracy. Przepis ten nie wyłącza z ubezpieczenia pracowników, którzy mają status emeryta lub rencisty.

PRACE LEGISLACYJNE:

W Sejmie obecnej kadencji trwają prace nad **prezydenckim projektem ustawy o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw** (druk sejmowy nr 62). Celem projektu jest m.in. przywrócenie wieku emerytalnego: dla kobiet - 60 lat oraz dla mężczyzn - 65 lat.

Pierwsze czytanie projektu odbyło się na 4. posiedzeniu Sejmu 9 grudnia 2015 r. i został skierowany do Komisji Polityki Społecznej i Rodziny. Komisja 15 grudnia 2015 r. podjęła uchwałę o wysłuchaniu publicznym, które odbyło się 12 stycznia 2016 r. 10 marca 2016 r. projekt skierowano do podkomisji nadzwyczajnej.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Trybunał Konstytucyjny 5 października 2010 r. wydał wyrok (sygn. akt K16/08), po rozpoznaniu wniosku grupy posłów o zbadanie zgodności art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników w zakresie, w jakim wyłącza wypłatę części składowej (ustalonej na podstawie art. 25 tej ustawy) emerytury rolniczej lub renty inwalidzkiej rolniczej w sytuacji zbiegu prawa do takiego świadczenia z prawem do świadczenia z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jeżeli osoba uprawniona wybiera, na podstawie zaskarżonego przepisu, pobieranie w całości tego drugiego świadczenia, a przy tym ze względu na wyłączenie zawarte w art. 56 ust. 5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie ma prawa do zwiększenia przewidzianego w art. 56 ust. 4 tej ustawy, z art. 2 wyrażającym zasady sprawiedliwości społecznej oraz zasadę ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP.

Trybunał orzekł, że art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.) w związku z art. 56 ust. 5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń

Spółecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) jest zgodny z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji RP.

W uzasadnieniu wyroku Trybunał Konstytucyjny zauważył m.in., że ubezpieczenie społeczne rolników różni się od powszechnego przede wszystkim sposobem tworzenia funduszu ubezpieczeniowego. W systemie powszechnym wysokość świadczeń jest bowiem co do zasady ekwiwalentna do ciężarów ponoszonych przez ubezpieczonych i płatników. Taka zależność nie zachodzi w systemie ubezpieczeń rolniczych, w którym większa część świadczenia emerytalnego (od 85% do 95%) emerytury podstawowej finansowana jest ze środków budżetowych.

(Treści orzeczenia wraz z uzasadnieniem w materiałach do petycji).

Interpelacja poselska nr 22 z 25 listopada 2015 r. do Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie łączenia okresów w FUS i KRUS.

W odpowiedzi podsekretarz stanu stwierdził m.in., że system prawa ubezpieczeń społecznych uwzględnia sytuację rolników, tzw. dwuzawodowców, którzy poza pracą rolniczą byli objęci powszechnym systemem ubezpieczeń społecznych.

Rolnikom urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. do ubezpieczenia rolniczego z ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników zalicza się okresy, od których zależy prawo do emerytury z FUS pod warunkiem, że z tytułu tych okresów nie została wcześniej przyznana emerytura lub renta przez ZUS.

Analogiczną regulację zawiera ustawa o emeryturach i rentach z FUS, zgodnie z którą emerytura osoby urodzonej przed 1 stycznia 1949 r. jest uzależniona od stażu pracy, który może być uzupełniany ubezpieczeniem rolniczym, jeżeli z tego tytułu nie została wcześniej przyznana emerytura lub renta rolnicza z ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

W przypadku osób urodzonych przed 1949 r. zachowano możliwość sumowania okresów ubezpieczenia w ZUS i KRUS, ponieważ osoby te na mocy przepisów mają prawo tylko do jednej emerytury - rolniczej albo pracowniczej.

Dla urodzonych po 31 grudnia 1948 r. przy ustalaniu prawa do emerytury rolniczej uwzględnia się tylko okresy ubezpieczenia rolniczego. Emeryturę rolniczą uzyska osoba, która osiągnie wiek emerytalny, zaprzestanie prowadzić działalność rolniczą oraz będzie legitymować się 25 - letnim lub 30 - letnim okresem rolniczego ubezpieczenia.

Emerytura z systemu powszechnego przysługuje osobie urodzonej po 1948 r., która posiada wymagany wiek emerytalny oraz staż ubezpieczeniowy w ZUS, bez względu na okres ubezpieczenia. Świadczenie oblicza się wyłącznie od kwoty składek emerytalnych

wpłaconych do ZUS po 1998 r. oraz kapitału początkowego, obliczonego za staż pracy przed 1999 r. Ponieważ przy ustalaniu prawa i obliczaniu wysokości emerytury ZUS nie uwzględnia się okresu ubezpieczenia z tytułu działalności rolniczej, osoba urodzona po 1948 r. oprócz emerytury z FUS może mieć przyznaną i wypłacaną również emeryturę z KRUS. Prawo do emerytury rolniczej uzyska jednak pod warunkiem, że posiada okres ubezpieczenia rolniczego wystarczający do jej przyznania. Przy ustalaniu prawa do rolniczej emerytury nie można uwzględnić okresu ubezpieczenia w ZUS, gdyż nie można przyznać dwóch emerytur za ten sam okres ubezpieczenia.

Osobie, która nabyła prawo do emerytury z FUS i posiada krótki staż ubezpieczenia w KRUS oraz nie spełnia warunków do otrzymania emerytury rolniczej wraz z emeryturą z ZUS wypłaca się tzw. zwiększenie za czas opłacania składek obliczone zgodnie z ustawą o ubezpieczeniu społecznym rolników. *(Kopia odpowiedzi w materiałach do petycji).*

OPRACOWAŁA

Wanda Wójtowicz

DYREKTOR

Anna Pomianowska-Bąk